

ΤΟΜΟΣ XVIII
VOLUME XVIII

ΤΕΥΧΟΣ 1, 2
FASCICULE 1, 2

Δ Ε Λ Τ Ι Ο
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

BULLETIN
DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

1^ο πανελληνιο σπηλαιολογικο συμποσιο

ΑΘΗΝΑ - ATHÈNES
1981 - 82

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

Ανακοίνωση τής Σύνταξης:

- Στο «Δελτίο τής Ἑλληνικῆς Σηπλαιολογικῆς Ἐταιρείας» δημοσιεύονται μελέτες, ἄρθρα καὶ ἀνακοινώσεις μελῶν τῆς, καθὼς καὶ μελῶν ἄλλων Ἐταιρειῶν, Συλλόγων καὶ Ὁργανώσεων Ἑλληνικῶν ἢ ξένων, πού συνεργάζονται μέ τήν Ἑλληνική Σηπλαιολογική Ἐταιρεία.

- Ὅλες οἱ δημοσιεύσεις ἀφοροῦν τή Γεωγραφία, Γεωλογία, Παλαιοντολογία, Ὀρυκτολογία, Ὑδρολογία, Βιολογία, Ζωολογία, Ἀρχαιολογία, Λαογραφία καὶ Ἱστορία τῶν Σηπλαίων καὶ κάθε καρστικῆς μορφῆς τῶν Ἑλληνικῶν περιοχῶν.

- Τά κείμενα πού δημοσιεύονται ἐκφράζουν τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τούς. Ἰδιαίτερα στά κείμενα πού ἀποτελοῦν ἀνακοινώσεις συνεδρίων, ἢ Συντακτική Ἐπιτροπή δέν μπορεῖ νά ἐπιφέρει ὅποιαδήποτε ἀλλαγὴ καὶ τήν εὐθύνη ἔχουν ἀποκλειστικά οἱ συγγραφεῖς τούς.

- Ἀναδημοσίευση ἄρθρων, ἐργασιῶν, ἀνακοινώσεων ἢ ἀποσπασμάτων τούς δέν ἐπιτρέπεται χωρίς τήν ἐγγραφή ἀδείας τοῦ συγγραφέα τούς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Σηπλαιολογικῆς Ἐταιρείας.

- Τά χειρόγραφα, πού στέλνονται στή Συντακτική Ἐπιτροπή πρέπει νά εἶναι στήν τελική τούς μορφή δακτυλογραφημένα καὶ γιά τή γλώσσική ὁμοιομορφία τοῦ «Δελτίου τῆς Ε.Σ.Ε.» στή νεοελληνική γλώσσα, μέ τή φροντίδα τῶν συγγραφέων. Κάθε ἄρθρο τοῦ «Δελτίου τῆς Ε.Σ.Ε.» πρέπει νά συνοδεύεται ἀπό ξενόγλωσση περίληψη.

- Τό «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σηπλαιολογικῆς Ἐταιρείας» ἐκδίδεται κάθε χρόνο καὶ ἡ κυκλοφορία του εἶναι διεθνῆς.

- Γιά κάθε πληροφορία σχετική μέ τό «Δελτίο τῆς Ἑλληνικῆς Σηπλαιολογικῆς Ἐταιρείας» μπορεῖτε νά ἀπευθύνεστε στή διεύθυνση:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΠΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Μαντζάρου 11, 106 72, Ἀθήνα

Τηλ.: 36.17.824

ΤΟΜΟΣ XVIII
VOLUME XVIII

ΤΕΥΧΟΣ 1, 2
FASCICULE 1, 2

Δ Ε Λ Τ Ι Ο
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

BULLETIN
DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

ΑΘΗΝΑ - ATHÈNES

1981 - 82

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Μέλος τής «ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΑΣ»

Γραφεία: Μαντζάρου 11, 106 72 ΑΘΗΝΑ

Τηλέφωνο: 36.17.824

SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

Membre de l' "UNION INTERNATIONALE SPÉLÉOLOGIE"

Bureau: 11, rue Mantzarou, GR - 106 72 ATHÈNES, GRÈCE

Téléphone: 01 - 36.17.824

«ΔΕΛΤΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

Ετήσια έκδοση τής Ε.Σ.Ε.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Γ. Θεοδώρου, Γρ. Παπαδόπουλος

“BULLETIN DE LA SOC. SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE”

Edition annuelle de la S.S.G.

DIRECTION - COORDINATION:

G. Theodorou, Gr. Papadopoulos

Copyright: Société Spéléologique de Grèce

11, rue Mantzarou

GR - 106 72 ATHÈNES, GRÈCE

1^ο πανελληνιο σηπλαιολογικο συμποσιο

αθηνα, 11 - 13 δεκεμβριου 1981

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΣΗΠΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ

υπο την αιγίδα του ΥΠ.Π.Ε.

ΔΕΛΤΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
 BULLETIN DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

1ο πανελλήνιο σπηλαιολογικό συμπόσιο

ΤΟΜΟΣ XVIII
 ΤΕΥΧΟΣ Ι

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

VOLUME XVIII
 FASCICULE I

1981 - 82

T A B L E D E S M A T I È R E S

1981 - 82

	σελ.
Πίνακας περιεχομένων	7-11
Πρόλογος	12-13
Φωτογραφικό υλικό	14-16
Χαιρετισμός του Προέδρου της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας Καθηγητή κ. ΝΙΚ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ	17- 19
Salutation du President de la Société Spéléologique de Grèce, Prof. NIC. SYMEONIDIS	17- 19
Κήρυξη της έναρξης του Συμποσίου από τον Γενικό Γραμματέα του ΥΠ.Π.Ε. κ. ΜΙΧ. ΔΩΡΗ	19- 20
Commencement du Symposium par le Secrétaire Général du Ministère du Civilisation et des Sciences Mer. MIC. DORIS Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεοφραστος - Τμήμα Γεωλογίας: Α.Π.Θ.	19- 20

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ — ΘΡΗΣΚΕΙΑ — ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΣΠΗΛΑΙΩΝ

(Παρασκευή, 11 Δεκεμβρίου 1981)

ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ, Μ. – ΓΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ – Α. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ – Θ. ΣΚΟΥΡΑ – Α. ΧΑΡΟΛΙΔΗ: Ιστορικό της Σπηλαιολογίας στην Ελλάδα και συμβολή της στην Επιστήμη και στην Εθνική Οικονομία	21- 73
DERMITZAKIS, M. – G. PAPADOPOULOS – A. PETROCHILOU – TH. SKOURAS – A. HAROLIDIS: History of Speleology in Greece and its contribution to the Scientific Research and to the National Economy	21- 73
ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, ΑΝ.: Θρύλοι – παραδόσεις των Ελληνικών σπηλαίων	74- 93
PETROCHILOU, AN.: Des légènds – traditions pour les grottes hellèniques	74- 93
ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ, Χ.: Πάνας, ό θεός των σπηλαίων. Εξέλιξη της λατρειας του θεού στους άρχέγονους, ιστορικούς και νεώτερους χρόνους	94-102
DELIGEORGHII, CH.: Pan; Le dieu des grottes. Le développement du culte aux temps préhistoriques, historiques, jusqu' à notre ère	94-102
ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ, ΧΡ.: Οι Αντρειωμένοι και οι Διγενίδες στά σπήλαια (Η ιατρική έρμηνεία ενός άλλου μέχρι σήμερα ιστορικού – λαογραφικού θέματος)	103-156
OECONOMOPOULOS, CH.: Digenides and Andriomeni of the caves (The medical explanation of a still unsolved historical and folkloric problem)	103-156
ΜΠΑΡΤΣΙΩΚΑ, Α. – Κ. ΜΕΡΔΕΝΙΣΙΑΝΟΥ – Κ. ΖΑΦΕΙΡΑΤΟΥ: Τά ανθρωπολογικά εύρήματα του σπηλαιού Κάψιας Τριπόλεως και ή ιστορία τους	157-168
BARTSIOKAS, A. – C. MERDENISSIANOS – C. ZAFIRATOS: The anthropological finds of Kapsia cave, Tripolis and their history	157-168
ΠΙΤΣΙΟΥ, Θ. – Α. ΣΙΦΝΑΙΟΥ: Τό νέο ανθρώπινο απολίθωμα στό σπήλαιο Πετραλώνων Χαλκιδικής	169-183
PITSIOS, TH. – A. SIFNEOS: Ein neues menschliches Fossil aus der Höhle von Petralona in Chalkidiki	169-183
ΞΗΡΟΤΥΡΗ, Ν.**: Τό κρανίο του σπηλαιού Πετραλώνων Χαλκιδικής – Πραγματικότητα και φαντασιώσεις	184
XIROTIRIS, N.: Der Schädel von Petralona – Wirklichkeit und Fantasie ...	184
ΠΙΤΣΙΟΥ, Θ. – Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Ό σπηλαιολόγος Άνταλμπερτ Μάρκοβιτς (1897 - 1941)	185-188
PITSIOS, TH. – A. CONTOPOULOS: Der Höhlenforscher Antalmpert Markovits (1897 - 1941)	185-188
ΚΑΡΑΛΗ-ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Λ.: Η ιστορία της σπηλιάς του Κίτσου ...	189-190
KARALI-YIANNAKOPOULOU, L.: L' histoire le la grotte de Kitsos	189-190
ΜΟΥΖΑΚΗ, ΣΤ.: Άγνωστο φωτάναμα σε διαλυμένο μοναστήρι της Άττικής	191-197
ΜΟΥΖΑΚΗΣ, ΣΤ.: Η φημιανή κρήνη σε ένα destroyed σπηλαιό της Άττικής	191-197
Υψηλή Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης - Τμήμα Γεωλογίας Α.Π.Θ.	

ΧΟΥΤΖΑΙΟΥ, Γ.: Τά σπήλαια τῆς Λέσβου σάν τόποι Χριστιανικῆς λατρείας 198-204	
HOUTZEOS, G.: The caves of Lesbos as places of Christian worship ... 198-204	
ΜΑΡΔΕΝΙΣΙΑΝΟΥ, Κ.: Σπήλαια - ναοί στόν Ταΰγετο 205-218	
MERDENISSIANOS, C.: Caves - churches on the Taygetus mountain 205-218	

ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΑ — ΣΤΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ — ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΠΗΛΛΑΙΩΝ
(Σάββατο, 12 Δεκεμβρίου 1981)

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ, ΗΛ. - ΑΝ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ: Ursus Spelaeus στήν Ἑλλάδα καί ἡ πορεία της μέσα στήν ἑλληνική βιβλιογραφία 219-233	
PARASKEVAIDIS, I. - AN. PETROCHILOU: The occurrence of Ursus Spelaeus in Greece and its course in Greek literature 219-233	
ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Γ.: Ἡ σημασία τῶν ἀπολιθωμένων πανίδων τῶν σπηλαίων .. 234-244	
THEODODOU, G.: The importance of cave-fossil fauna 234-244	
ΔΕΛΗΓΕΩΡΓΗ, Χ.: Σπήλαια τῆς Ἀττικῆς ἀφιερωμένα στή λατρεία τοῦ θεοῦ Πάνα. Εὐρήματα καί ἀνασκαφές 245-250	
DELIGEORGI, CH.: Grottes de la region d' Attique consacres au culte de dieu Pan. Le excavations et les decouvertes 245-250	
ΔΟΥΚΑ, Κ.: Εὐρήματα ἀπολιθωμένων θηλαστικῶν στά καρστικά ἔγκοιλα καί χάσματα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῶν Ἀθηνῶν 251-258	
DOUKAS, C.: Fossil mammals in karstic cavities and fissures of the Athens area 251-258	

ΣΠΗΛΛΑΙΟΓΕΝΕΣΗ — ΣΠΗΛΛΑΙΟΞΕΛΙΞΗ

ΚΑΛΠΑΚΗ, Γ.: Ἡ κρυστάλλωση τοῦ ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου (Ca CO ₃). (Γενική θεώρηση - Βιβλιογραφία) 259-301	
KALPAKIS, G.: La cristallisation de Ca CO ₃ . Une revue générale 259-301	
ΚΑΛΠΑΚΗ, Γ. - Β. ΣΑΜΠΩ: Διεργασίες χημειοδιαβρώσεως σέ περιβάλλοντα σπηλαίων 302-314	
KALPAKIS, G. - V. SABOT: Processus de corrosion en milieux caverneux 302-314	
ΛΥΡΙΤΖΗ, Ι.: Σπουδή παλαιοκλιματολογικῶν μεταβολῶν ἀπό συσχετίσεις χρονο- λογήσεων U ²³⁴ / Th ²³⁰ καί ἀναλύσεων σπηλαιοθεμάτων 315-323	
LIRITZIS, J.: Correlation between U ²³⁴ / Th ²³⁰ dating and analysis of speleothems to palaeoclimatic changes 315-323	

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ — ΓΕΩΛΟΓΙΑ ΣΠΗΛΑΙΩΝ

MARINOY, Π.: Οί συνθήκες τῆς ὑπόγειας καρστικῆς καταστάσεως τῶν ἀβεστολιθικῶν ὄρεινῶν μαζῶν στήν Ἑλλάδα. Τά ὑπόγεια νερά τους	324-343
MARINOS, P.: Les conditions de la karstification souterraine des massifs calcaire en Grèce. Les eaux souterraines	324-343
MARINOY, Π.**: Προβλήματα ἀπό τοὺς καρστικούς ἀβεστολίθους στήν κατασκευή φραγμάτων	344-345
MARINOS, P.: Problèmes par les calcaires carstiques à la construction des barrières	344-345
ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΙΔΗ, Λ.: Βραχογραφίες Κρυονερίου Καβάλας	346-366
CHATZILAZARIDIS, L.: Rock engravings of Kryoneri Kavallas	346-366
ΧΟΥΤΖΑΙΟΥ, Γ.: Τό σπήλαιο τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἢ Φούσα Καινότηας Μυχοῦς τῆς νήσου Λέσβου	367-372
HOUTZEOS, G.: The cave of Agios Ioannis or Fousa of the island of Lesbos	367-372
ΑΤΑΚΤΙΔΗ, Κ.: Τά «ἀνεστραμμένα» βουνά	373-374
ΑΤΑΚΤΙΔΙΣ, C.: The "holding" mountains	373-374
ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, ΑΝ.: Τά βαθύτερα καί μακρύτερα σπήλαια τοῦ κόσμου καί τῆς Ἑλλάδας	375-389
PETROCHILOU, AN.: Les plus profondes et les plus longues grottes du Monde et de la Grèce	375-389
ΙΩΑΝΝΟΥ, Ι.**: Φυσικές γέφυρες στήν Ἑλλάδα	390
ΙΩΑΝΝΟΥ, J.: Natural bridges of Greece	390

ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ — ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΣΠΗΛΑΙΩΝ

(Κυριακή, 13 Δεκεμβρίου 1981)

ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ, Μ. – Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ-ΔΙΚΑΙΟΥΛΙΑ: Τρόποι ὑπολογισμοῦ καί μετρήσεων τῶν παραμέτρων ἀναπτύξεως τῶν σπηλαίων	391-410
DERMITZAKIS, M. – E. GEORGIADES-DIKEOULIA: Mesures de la profondeur et du développement d'une cavité	391-410
ΜΠΑΡΤΣΙΩΚΑ, Α.: Τό ἐγκατακρημνισιγενές βάραθρο ἀπορροφήσεως «Κουδουνότρυπα» Πύλης Τρικάλων	411-417
BARTSIOKAS, A.: The collapsed absorption pothole "Koudounotrypa" of Pylis Trikala	411-417
ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, ΑΝ.: Τό σπήλαιο «Ζουρίδας» Ρεθύμνου Κρήτης	418-426
PETROCHILOU, AN.: La grotte "Zourida" de Rethymnon Crète	418-426

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεοφράστος - Τμήμα Γεωλογίας, Α.Π.Θ.

- ΣΩΤΗΡΙΑΔΗ, Λ. – Α. ΨΙΛΟΒΙΚΟΥ – Ε. ΒΑΒΛΙΑΚΗ: Ανάπτυξη του υπογείου
κάρστ στην περιοχή Αγ. Παρασκευής Κασσάνδρας Χαλκιδικής 427-439
- SOTIRIADIS, L. – A. PSILOVIKOS – E. VAVLIAKIS: Development of subsurface
karst in the area of Agia Paraskevi, Kassandra, Chalkidiki 427-439
- ΒΑΒΛΙΑΚΗ, Ε. – Α. ΨΙΛΟΒΙΚΟΥ – Λ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗ: Μεγάλες επίφανειακές
καρστικές μορφές στο όρος Μενοίκιο της Ανατολικής Μακεδονίας .. 440-457
- VAVLIAKIS E. – A. PSILOVIKOS – L. SOTIRIADIS: Large surface karstic forms
on the Mt. Menikion – E. Macedonia 440-457

ΒΙΟΛΟΓΙΑ — ΖΩΟΛΟΓΙΑ — ΦΥΤΟΛΟΓΙΑ — ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΣΠΗΛΑΙΩΝ

- ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΔΗ, Κ. – Α. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ-ΑΜΙΛΛΗ, Α. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ: Έρευνες
έπί της μικροχλωρίδας του σπηλαίου Περάματος Ίωαννίνων 458-530
- ANAGNOSTIDIS, C. – A. ECONOMOU-AMILI – A. PANTAZIDOU: Studies on
the microflora of the Cave Perama, Ioannina, Greece 458-530
- ZAMANH, A. – Γ. ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ*: Μορφογενετικές παρατηρήσεις στη δολίνη
Αγ. Παρασκευής – Πετροπόρου Τρικάλων 531-540
- ZAMANI, A. – G. LIBADITIS: Des remarques morphogenesiques sur la doline
d' Ag. Paraskevi, Trikala 531-540
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ, ΧΡ.*: Ή σπηλιά στά λαϊκά αινίγματα της Ελλάδας
Μάνας και ή ιατρική έρμηνεία τους 541-550
- OECONOMOPOULOS, CH.: Cave in folk tales viewed from the medical angle 541-550
- ΠΑΥΛΙΔΗ, Μ.**: Σπηλαιοβοήθεια και σπηλαιοδιάσωση 551
- PAVLIDIS, M.: Accidents et dangers spéléologiques 551
- ΠΑΥΛΙΔΗ, Μ.**: Χαρτογράφηση των καρστικών μορφών 552
- PAVLIDIS, M.: Cartographie des formes carstiques 552
- ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Γ.*: Τελευταίες επιτυχίες της υποβρύχιας σπηλαιολογίας και της
έξερευνησης μεγάλων βαράθρων 553-563
- AVAGIANOS, G.: Recent achievements in underwater speleology and in explo-
ration of deep potholes 553-563

* Ανακοινώσεις, που παρουσιάστηκαν εκτός προγράμματος.

** Περιλήψεις (Δέν δόθηκε τό πλήρες κείμενο).

*** Από Α.Μπαρτσιώκα: «Σχόλια πάνω στά συστήματα οικολογικής κατατάξεως της πανίδας των σπηλαίων» (Παρουσιάστηκε στις 13-12-81, αλλά δέν δόθηκε κείμενο).